

Yhdysvaltalaisen kommunitaarisen sosiaalipoliittinen sanoma

■ Markus Kantola

Kylmän sodan viimeisinä vuosina joukko pääasiasa yhdysvaltalaisia humanisteja ja yhteiskuntatieteilijöitä alkoi hahmotella uutta poliittista paradigmaa. Uuden paradigman oli määrä korvata perinteinen vasemmisto-oikeisto-akseli. Uutta paradigmaa ryhdyttiin nimittämään kommunitarismiksi. Kommunitaarisen pääasiallisena tavoitteena oli vastavoiman luominen läntisiä yhteiskuntia hallitsevalle yksilökeskeisyydelle. Sosiologi Amitai Etzioni, oikeustieteilijä Mary Ann Gledon ja yhteiskuntafilosofi William Galston instituutionalisoivat tämän virtauksen perustamalla Kommunitaarisen verkoston vuonna 1990.

Kommunitaarisen verkoston edustama poliittinen kommunitarismi (erotuksena mm. Alasdair MacIntylerin, Michael Sandelin ja Michael Walzerin edustamasta filosofisesta kommunitarismista) korosti yhteisöllistä etiikkaa, yksilön moraalista vastuuta ja sosiaalista markkinataloutta (Hellsten 334, 1999). William Bolen mukaan poliittiselle kommunitarismille oli tyyppillistä arvokonservatismi ja vasemmistolainen talous/sosiaalipolitiikka (Bole 2002, 12–16).

Keskustelu sekä poliittisen että filosofisen kommunitarismien ympärillä on tällä vuosikymmenellä ollut vaimeampaa. Tähän on varmasti monta syytä. Yhdysvalloissa poliittisen kommunitarismien sanoma on valtavirtaistunut, ja tämä on vähentänyt keskustelun määrää. Kaikki nykyisten presidentinvaalien keskeiset ehdokkaat ovat tavalla tai toisella joutuneet ottamaan kantaa kommunitaarisen esille nostamiin teemoihin. Toisaalta poliittinen kommunitarismi oli monessa mielessä oman aikansa tuote, joka on nyt saattanut muuttua epämuodikkaaksi. Kommunitaarisen nostamien kysymysten käsittely on kuitenkin jatkunut yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa.

Onnistuivatko kommunitaarit tarjoamaan aidosti kolmannen vaihtoehdon, jos tarkastelun kohteeksi otetaan heidän analyysinsä sosiaalipoliittisista ongelmista ja näiden mahdollis-

ta ratkaisutavoista, on kiistanalainen ja vaikea kysymys. Hyvin perusteltuja argumentteja on esitetty sekä puolesta että vastaan (ks. esim. Scruton 1996). Kommunitaarisen sosiaalipoliittiset näkemykset eivät poikkea radikaalisti oikeiston tai vasemmiston näkemyksistä. Kommunitaarisen näkemyksissä on sekä oikeistolaisia että vasemmistolaisia elementtejä, joihin on lisätty kommunitaarisia painotuksia. Kolme tärkeää kommunitaarisen esille nostamaa näkökohtaa sosiaalipolitiikkaa arvioitaessa ovat hyveellisyyden ohjaaminen lainsäädännön avulla, hajautus-filosofia ja markkinaskeptisyys. Kahdessa ensiksi mainitussa kommunitaarit ovat lähempänä oikeistoa kuin vasemmistoa. Markkinaskeptisyydessä kommunitaarit ovat lähempänä vasemmistoa.

Hyveeseen ohjaus

Martin Diamondin mukaan antiikin poliittinen filosofia perustui ajatukseen, että valtion tehtävä on lakien avulla ohjata kansalaiset käyttäytymään hyveellisesti. Traditionalistinen osa yhdysvaltalaisesta konservatismista on ottanut tämän ajatuksen omakseen. Yhdysvaltalaisen konservatiivin L. Brent Bozellin mukaan tavoitteena ei tule olla vapauden maksimointi, vaan vapauden minimointi. Hyveellinen elämä on Bronzellin mukaan elämää, jossa yksilön vapaus toimia vastoin hyveitä on minimoitu niin pieneksi kuin mahdollista (Carey 1982, 9–11).

Hyveeseen ohjaus on toisaalta saanut myös suurta vastustusta osakseen yhdysvaltalaisen konservatiivien piirissä. Eräs yhdysvaltalaisen konservatismien isistä, toimittaja Frank Mayer, on pitänyt hyveeseen ohjausta autoritaarisena ja teokraattisena toimenpiteenä. Hänen mielestään valtion hyvyttä tulisi arvioida puhtaasti siitä käsin, kuinka suuren yksilönvapauden se jäsenilleen sallii. Tältä kannalta katsoen hyvä valtio ei voi pakottaa jäseniään hyveelliseen käytök-

seen. Mayerin mielestä hyveellinen käytös myös menettää hyveellisyytensä, jos käytös on pakotettua (Mayer 1962).

Vasemmistolle on perinteisesti ollut tärkeää hierarkioiden olemattomuus. Tällaiseen näkemykseen ei sovi ajatus, jossa yksilöitä ohjattaisiin toimimaan tavalla, joka jonkun mielestä on moraalista.

Kommunitaarit kannattavat myös ajatusta, jonka mukaan yksilöitä on lakien avulla pyrittävä ohjaamaan hyveelliseen elämään. Keinoista ja hyveellisyyden tarkasta sisällöstä kommunitaarit kuitenkin ovat konservatiivien kanssa eri linjoilla. Etzionin mukaan lait ilmaisevat niitä arvoja, joita yhteisö pitää tärkeinä. Ilman yksilöiden käytöstä ohjaavaa moraalialue yhteisö ei yksinkertaisesti pysy koossa pitkään. Puheen avulla tapahtuva yksilöiden taivuttaminen moraaliseen käytökseen on ensisijainen ratkaisu, mutta aina tämä ei riitä ja siksi tarvitaan myös lakeja ohjaamaan yksilöiden käytöstä (Etzioni 1994, 38–49).

Hyveellisyyteen ohjaaminen voi saada sosiaalipolitiikassa monenlaisia muotoja. Esimerkiksi kommunitaari Douglas Besharov on kannattanut toimeentulotuen tekemistä ehdolliseksi. Jos toimeentulotukea saava ei suostu tekemään työtä tai hakeutumaan koulutukseen, tämän toimeentulotukea olisi leikattava. Valtion tulisi niin ikään Besharovin mukaan vaatia, että toimeentulotukea saavat huolehtivat perhesuunnittelustaan (eli eivät hanki lisää lapsia niin kauan kuin elävät toimeentulotuen varassa) ja kertovat viranomaisille aviottomien lastensa isän henkilöllisyyden (jotta nämä pystytään asettamaan taloudelliseen vastuuseen; Besharov 1993, 15).

Lakien avulla tulisi eräiden kommunitaarien mukaan säädellä avioliittoja tarkemmin. Esimerkiksi Etzioni on nostanut esille ajatuksen karenssiajoista ennen avioliiton solmimista. Avioeron helppoutta ja nopeutta voitaisiin myös rajoittaa. Moni vanhempi ei Etzionin mukaan kannata vanhemmuuden vaatimaa vastuuta. Yksi keino tämän korjaamiseksi voisi olla elatusmaksun ottaminen suoraan verotuksen yhteydessä palkasta (Etzioni 1994, 78–85).

Hyveiden harjoittamiseen tähtäävien lakien ongelma on hyveikäisyyden heterogeenisyys.

Esimerkiksi kaikki uskonnolliset ryhmittymät eivät välttämättä hyväksy perhesuunnittelua. Kaikki eivät myöskään näe avioliiton merkitystä yhtä suurena kuin Etzioni. Onko enemmistöllä oikeus pakottaa vähemmistöt noudattamaan omia moraalikäsitteisiään?

Vaikka teoreettisella tasolla hyväksyttäisinkin ajatus hyveellisyyteen pakottamisesta voi ongelmaksi nousta käytännön toteutus. Onko esimerkiksi avioliittojen purkamista hankaloitavilla laeilla oikeasti avioeroja ehkäisevä vaikutus vai johtaisiko tämä vain tilanteisiin, joissa pariskunnat olisivat yhä virallisesti naimisissa, mutta puoliset eläisivät silti käytännössä erillään?

Desentralisaatio

Yhdysvaltain oikeiston valtavirta kannattaa sosiaalipalvelujen siirtämistä liittovaltiolta osavaltioille tai paikallisyhteisöille. Tällaisella ajattelulla on monta juurta. Taustalla on katolista subsidiariteetti-periaatetta muistuttava ajatus, jonka mukaan yksilöä lähimpänä olevan tahon tulee huolehtia tästä ongelmien kohdatessa. Aina yksilöä lähimpänä oleva taho ei jostain syystä pysty huolehtimaan tästä. Pienituloiset lapset eivät välttämättä ole kykeneviä huolehtimaan köyhistä vanhemmistaan. Jos tulva vie koko kylän mennessään, lähiyhteisö ei pysty huolehtimaan hädänalaisista jäsenistään. Tällaisissa tapauksissa vastuu siirtyy hierarkiassa ylöspäin, kunnes löydetään taho, joka pystyy tarjoamaan apua (du Pont/Eisenach 1994; Payne 1998).

Hajautusta puolustaessaan konservatiivit vetoavat usein Yhdysvaltain perustuslakiin. Konservatiivien mukaan sosiaalisen turvaverkon ylläpitäminen ei perustuslain mukaan kuulu liittovaltiolle, vaan osavaltioille (ks. esim. Medicare Bill Passes Despite Veto Threat). Hajautus mahdollistaisi konservatiivien mukaan paikallistason kokeilut. Tämä on erityisen tärkeää sen vuoksi, että keneläkään ei näyttäisi olevan tarkkaa tietoa siitä, mikälainen avustusmuoto on toimivin. Koska eri yhteisöillä on erilaiset tarpeet ja ongelmat, päättävällän siirtäminen paikallistasolle takaisi niin ikään sen, että sosiaalipalvelut vastaisivat paremmin ihmisten tarpeisiin (Bork 1997, 160–161).

Vasemmistolle hajautus ei ole koskaan ollut itseisarvo. Demokratian maksimoinnin kannatus saattaa tosin johtaa myös vasemmiston hajauttamisen taakse.

Konservatiivien tavoin myös kommunitaarit kannattavat ajatusta, että apua antavan tahon tulisi olla mahdollisimman lähellä autettavaa yksilöä (Etzioni 1992, 9–11). Kommunitaarien mukaan apua antava taho ei saa olla yhtään suurempi kuin on tarpeen sen suorittaman tehtävän täyttämiseksi. Valtion pääasiallinen tehtävä tulisi olla varojen ja teknisen avun luovuttaminen yhteisöille (Etzioni 1994, 260). Kommunitaarifilosofi Charles Taylor näkee hajautuksen yksilön vallan kasvattajana. Yksilö voi helpommin tuntea pysyvänsä vaikuttamaan valtion toimintaan, kun valtio on yksilöä lähellä (Taylor 1993, 22). Suuri ja etäinen valtiovalta voi tuntua yksilöstä vaikeasti lähestyttävältä ja kaukaiselta.

Miten kommunitaarien desentralisaatio painotus näkyy käytännön sosiaalipolitiikkaa tehtäessä? Esimerkin voi ottaa vaikkapa terveydenhoitosektorilta. Yhdysvalloista puuttuu eurooppalaismallinen terveydenhuoltojärjestelmä, jossa valtio takaa kaikkien kansalaisten terveydenhoidon. Valtion takaama terveydenhoito on Yhdysvalloissa oikeastaan vain vanhuksilla ja joillakin vähävaraisilla. Nämäkin tukimuodot eivät kuitenkaan kata kaikkia tarpeellisia hoitomuotoja tai jos kattavat, niin eivät riittävässä määrin. Moni julkisen terveydenhoidon piiriin kuulunut ei niin ikään ole tyytyväinen saamaansa terveydenhoitoon. Yksityisen sektorin hallitsema terveydenhoito on äärimmäisen kallista, ja tästä johtuen noin 40 miljoonaa amerikkalaista on vaila minkäänlaista terveysvakuutusta.

Kommunitaari Ezekiel J. Emanuel on nähnyt yhdeksi ratkaisuksi Yhdysvaltojen terveydenhoitojärjestelmän ongelmiin vallan lisäämisen paikallistasolla. Yhteisöille voisi antaa lisää päättäväisyyttä esimerkiksi sen suhteen, minkälaista terveydenhuoltoa ne haluavat. Emanuel on esimerkiksi vaatinut yhteisöille oikeutta päättää, minkälaisia palveluja yhteiskunnan tulisi jäsenilleen maksaa. Sekulaarit yhteisöt saattaisivat maksaa jäsenilleen perhesuunnittelupalveluita. Katolisten asuttama yhteisö ei välttämättä tällai-

sia etuja tarjoaisi (Emanuel 1993, 49–56).

Sosiaalipalveluista huolehtimisen siirtäminen paikallistasolle ei ole täysin vailla ongelmia. Vaatiessaan subsidiariteetti-periaatteen pohjalta toimitettavaa apua kommunitaarit osoittavat huonoa historian tuntemusta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa liittovaltio alkoi 1930-luvulla rahoittaa toimeentulotukea pääasiassa siksi, että yhteisöillä ei ollut resursseja huolehtia avun tarpeesta olevista. Globalisaation aikakautena, kun suuret yritykset lopettavat kokonaan toimintansa monilla pienillä paikkakunnilla, paikallisyhteisöillä on yhä vähemmän resursseja huolehtia sosiaalisista tarpeistaan. Kansallisella tasolla tapahtunut avun organisointi on usein osoittautunut myös huomattavasti tehokkaammaksi kuin yhteisötasolla organisoitu apu.

Markkinamekanismi ja sosiaalipolitiikka

Kommunitaarin sosiaalipolitiikan suurin ero suhteessa konservatiiviseen sosiaalipolitiikkaan on skeptisyys markkinamekanismia kohtaan. Skeptisyydessään kommunitaarit tulevat lähelle perinteistä vasemmistoa.

Kommunitaarien markkinaskeptisyys tulee esille esimerkiksi siinä, että monet kommunitaarit ovat vastustaneet Yhdysvaltojen julkisen eläkejärjestelmän edes osittaista yksityistämistä. Yhdysvaltalaiset konservatiivit ovat halunneet siirtyä järjestelmään, jossa osa työntekijän eläkemaksuista sijoitettaisiin osakemarkkinoille ja tästä koitua tuotto talletettaisiin henkilökohtaisille tileille. Tällaisen periaatteen varaan rakennuttunut järjestelmä tulisi konservatiivien mukaan torjumaan suurten ikäluokkien eläkejärjestelmälle muodostaman uhan ilman veronkorotuksia. Eläkemaksujen kanavointi yksityisen sektorin investointeihin tulisi nostamaan tuottavuutta, nostamaan palkkoja ja kohottamaan kaikkien elintasoja. Koska sijoitusten tuotto on yksityisellä sektorilla suurempi kuin julkisella sektorilla, tulisivat myös eläkkeet nousemaan. Suuremman tuoton ansiosta eläkemaksuja voitaisiin leikata. (Barlett 1997; Brown & Jenn 2002.)

Lupaukset yksityisen järjestelmän suurista tuotoista ja nykyjärjestelmän kriisistä perustuvat

Enzionin mukaan enemmän ideologiaan kuin empiiriseen näyttöön. Moni yksityisen järjestelmän kannattajista puhuu ”osittain” yksityistetyistä järjestelmästä, mutta käytännössä osittain yksityinen järjestelmä tulisi lobbauksen takia nopeasti muuttamaan kokonaan yksityistetyksi järjestelmäksi. Enzionin mukaan yksityistetty eläkejärjestelmä tuhoaisi yhteisöllisyyttä, koska ihmiset siirtyisivät eläkkeelle hyvin erisuuruisten eläkkeiden kanssa.

Järjestelmän muuttaminen (esim. yksityistäminen) merkitsisi myös petosta niitä kansalaisia kohtaan, jotka ovat vuosikymmeniä maksaneet eläkemaksujaan siinä uskossa, että heille olisi taattu tietyn suuruinen eläke, kun he päättäisivät siirtyä eläkkeelle. Enzioni on vasemmiston kanssa yhtä mieltä siitä, että enemmistö kansasta myös tukee nykyistä, julkista eläkejärjestelmää, ja tämä järjestelmä on lisäksi osoittautunut vuosien mittaan melko toimivaksi. Eläkejärjestelmä on vähentänyt radikaalisti köyhyyttä, minkä lisäksi järjestelmän hallinnointikustannukset ovat osoittautuneet pieniksi. (Enzioni 1998, 5–15; Baker 2004.)

Yksityistetty vakuutusjärjestelmä asettaisi kommunitaari Jeff Madrickin mukaan amerikkalaiset toinen toistaan vastaan. Tämä olisi omiaan heikentämään jo laskemassa olevaa yhteisöllisyydentunnetta. Nykyinen järjestelmä on Madrickin mukaan toimiva, koska se on progressiivinen ja se torjuu tehokkaasti vanhusten köyhtymistä. Kustannukset, jotka aiheutuvat siirtymisestä julkisesta yksityiseen eläkejärjestelmään, olisivat Madrickin mukaan kovat.

Vaikka yksityinen järjestelmä saattaisikin taata suuremmat eläkkeet, edes tämä ei riitä perusteluksi yksityistämiseksi, koska sama lopputulos voitaisiin saada, jos sijoittaja olisi kansalaisten sijasta valtio. Valtiojohtoinen järjestelmä pitäisi myös ohjelman hallinnolliset menot kurissa. Madrick huomautti, että Perun yksityisen eläkejärjestelmän hallinnointimenot olivat 15 % maksetuista eläkkeistä, kun vastaava luku oli Yhdysvaltojen julkisessa eläkejärjestelmässä 1 %. Madrick ei uskonut väitteeseen, että yksityinen järjestelmä lisäisi säästämistä (Madrick 1997, 38–45; Baker 2004).

Kysymykset, onko julkinen eläkejärjestelmä yksityistä järjestelmää halvempi hallinnoida ja torjuuko julkinen järjestelmä yksityistä tehokkaammin köyhyyttä, ovat pitkälti empiirisiä. Kommunitaarien analyysin eettisen aspektin pätevyys riippuu pitkälti siitä, miten yhteisöllisyyttä määritetään ja miten yhteisöllisyyttä mitataan.

Kommunitaari sosiaalipolitiikka tänään

Kommunitarismiin tavalla tai toisella yhdistetyt tutkijat ovat tällä vuosituhannella jatkaneet 1990-luvulla esille nostamiensa teemojen parissa. Douglas Besharov on tutkinut vuonna 1996 tehdyn toimeentulotukireformin vaikutuksia ja tapoja, joiden avulla toimeentulotukireformia voitaisiin jatkaa (Besharov 2003). Jeff Madrick on kirjoittanut muun muassa keskiluokan toimeentulo-ongelmista ja hyvinvointivaltion kehittämisestä (Madrick 2002 ja 2005). Amitai Etzioni on kirjoittanut esimerkiksi siitä, minkälainen on ”oikeudenmukainen yhteiskunta”. Hän on painottanut, että amerikkalaisten mielestä oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kaikki kuuluvat sairausvakuutuksen piiriin ja kaikille halukkaille on tarjolla työtä.

Kommunitarismi ei ole koskaan järjestynyt poliittiseksi liikkeeksi tai poliittiseksi puolueeksi. Kommunitaariksi tunnustautuvien poliitikkojen määrä on myös rajallinen. Eräiden presidentti George W. Bushin avustajien mukaan Bush olisi kommunitaari. Todisteeksi tästä on esitetty monia seikkoja. Bush on kannattanut liittovaltion apua hyväntekeväisyyttä tekeville uskonnollisille järjestöille. Hän on kannattanut lakimuutosta, joka tekisi avioliitoista taloudellisesti kannattavampia, ja koulutuspolitiikassa päätösvalan lisäämistä paikallistasolla.

Kaikki kommunitaarit eivät ole hyväksyneet Bushia kommunitaarien joukkoon. Bushin varakaita suosivat veronalennukset ja eräät Bushin virkanimitykset ovat William Galstonin mukaan viitanneet siihen, että Bush ei ole ainakaan täysi kommunitaari. Joidenkin kommunitaarien mielestä Bushin kommunitarismi on ollut vain vaalitaktinen väline uskonnollisen oikeiston pitämiseksi republikaanien takana (Milbank 2001).

Amitai Etzionin mielestä presidenttiehdokkaista ainakin Hillary Clinton ja Barak Obama ovat kommunitaareja (Etzioni 2007). Sekä Clinton että Obama ovat kannattaneet valtion maksaman terveydenhoidon laajentamista.

Poliittisten oppien välissä

Konservatiivien tavoin kommunitaarit haluavat käyttää sosiaalipoliittikkaa välineenä, jonka tarkoitus on ohjata yksilöä kohti hyveellistä toimintaa. Se, mitä kommunitaarit pitävät hyveellisenä, poikkeaa kuitenkin siitä, mitä konservatiivit pitävät hyveellisenä. Kummatkin korostavat vahvojen avioliittojen merkitystä, mutta kommunitaarien hyvehierarkiassa altruismi on korkeammalla kuin konservatiivien. Konservatiivit ja kommunitaarit eivät myöskään ole samaa mieltä sen suhteen, mitkä ovat parhaat keinot hyveellisyysmaksimoinniksi. Kommunitaarit antavat valtiolle suuremman välineellisen roolin kuin konservatiivit. Vasemmisto on perinteisesti suhtautunut moralismiin vieroksuvasti.

Kommunitaarit eivät ole huolissaan siitä, onko liittovaltion sosiaalipu perustuslain vastaista vai ei. Kommunitaareille on pääasia, että yksilöitä ja perheitä tuetaan inhimillisesti. Ei-anarkistinen vasemmisto ei ole perinteisesti vaatinut sosiaalipalveluiden siirtämistä paikallistasolle.

Konservatiivien mukaan markkinat ovat tehokkain väline sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi. Kommunitaarit eivät jaa tällaista yleistä vakaumusta. Heille markkinoiden toimivuutta tulee arvioida tapauskohtaisesti. Markkinoiden tulee aina olla eettisten arvojen palvelija ei isäntä. Myös vasemmisto on kritisoinut markkinoiden moraalittomuutta, vaikka marxismi on perinteisesti suhtautunut moraalisiin melko negatiivisesti.

KIRJALLISUUTTA

- Baker, Dean: "Anti-Social Security". *The Nation* 27.12.2004.
Barlett, Bruce: "Personal Saving Accounts Would Invigorate the Nation's Economy". *American Enterprise Magazine*, January/February 1997.
Besharov, Douglas J. (1993): "The Moral Voice of Welfare Reform". *The Responsive Community*. Spring. S. 12-18.

- Besharov, Douglas J. (ed.) (2003): *Family and Child Well-Being After Welfare Reform*. Transaction Publishers.
Bole, William (2002): "Communitarian Life: American Catholics & their politics". *Commonweal* 13.9. S. 12-16.
Bork, Robert H. (1997): *Slouching towards Gomorrah: Modern Liberalism and American Decline*. Reagan books.
Brown, Jeffrey & Jenn, Brian (2002): "Modernizing Social Security". *The American Enterprise Magazine*. July/August.
Carey, George W.: "Conservatives and Libertarians view Fusionism: Its Origins, Possibilities and Problems". *Modern Age*. Winter 1982.
Emanuel, Ezekiel J. (1993): "A Communitarian Health-Care Package". *The Responsible Community*. Summer. S. 49-56.
Etzioni, Amitai (1992): "Communitarian Solutions/What Communitarians Think". *The Journal of State Government*, Vol 65, No.1, January-March 1992.
Etzioni, Amitai (1994): *The Spirit of community*. Touchstone Book.
Etzioni, Amitai (1998a): "Should We End Social Security?: A Community Approach". *Challenge*. Vol. 41. No. 5. September/October. S. 5-15.
Etzioni, Amitai (2005): "The Fair Society". Teoksessa *Uniting America: Restoring the Vital Center in American Democracy*. Ed. Norton Garfinkle & Daniel Yankelovich. Yale University Press.
Etzioni, Amitai (2007): "Two Communitarians in the Presidential Race?". *Communitarian Letter* 14, 2007.
Hellsten, Sirkku (1999): "Kommunitarismi ja kadonneiden yhteisten arvojen metsästys". *Kanava* 6/1999, 334-337.
Madrick, Jeff (1997): "Social Security and the Dividing of the American Community". *The Responsible Community*. Spring. S. 38-45.
Medrick, Jeff (2002): *Why Economies Grow: The Forces That Shape Prosperity and How We Can Get Them Working Again*. Westview Press.
Medrick, Jeff (2005): "Why have the left and right both distorted the central facts about consumer debt?". *Boston Review*.
Mayer, Frank S.: "Why Freedom?". *National Review*, September 25, 1962.
Medicare Bill Passes Despite Veto Threat. Osoitteessa: <http://www.tenthamentendmentcenter.com/tag/government-programs>
Milbank, Dana: "Needed: Catchword for Bush Ideology: Communitarianism Finds Favor". *Washington Post* 1.2.2001.
Payne, James L.: "Welfare's Fatal Attraction". *The Public Interest*. Winter 1998.
Ponte, Pete du & Eisenach, Jeffrey: "Poor Substitute". *National Review* 31.12.1994
Taylor, Charles: "The Dangers of Soft Despotism". *The Responsive Community*. Fall 1993.

Kirjoittaja on filosofian lisensiaatti ja Yhdysvaltojen historiaan erikoistunut tutkija.